

בינת ההלכה

יו"ל ע"י יצחק בירך דסקל - דיין ומו"צ

גליון שלז פ' בהר-בחוקותי תשפ"ו

על שו"ע אורח חיים

פסקי תשובות

מלוקט מספר

מאת הגאון רבי שמחה בן ציון אייזיק רבינוביץ שליט"א

פסקי תשובות אורח חיים סימן תקכז אות א

א. פתיחה לדיני עירוב תבשילין

סעיף א', שו"ע: יום טוב שחל להיות בערב שבת לא יבשל בתחילה לצורך שבת בקדירה בפני עצמה וכו', ועל ידי עירוב מבשל בתחילה לשבת וכו'. הנה 'עירוב תבשילין' הוא תקנת חכמים, ואין מועיל תקנת העירוב, אלא בבישול מיו"ט לשבת שאין¹ בו איסור דאורייתא, והיינו כשיש סברת 'הואיל ומקלעי ליה אורחים וחזי ליה', שיתכן² שיבואו עוד ביום טוב אורחים ויתן להם מתבשיליו שהכין לשבת, נמצא שיתכן שיצטרך להם לבו ביום, ובזה מסתלק האיסור דאורייתא, אבל מדברי חכמים עדיין אסור הדבר אם מבשל³ קדירות מיוחדות לכבוד שבת, משום איסור 'מכין מיו"ט לשבת', והתירוהו רק על ידי עירובי תבשילין (והטעם לזה עיין בהמשך הדברים), זוהי שיטת רבה (בגמ' פסחים מ"ו ב).

ולרב חסדא (פסחים שם) בלא סברת הואיל⁴ גם כן אין איסור מן התורה במבשל לשבת, כי שבת ויו"ט קדושה אחת הן, וגם יום טוב נקרא בתורה 'שבת' (וספרתם לכם ממחרת השבת), אלא חכמים גזרו ולא התירו הדבר אלא על ידי עירוב תבשילין (וכפי הטעם שיבואר להלן).

והנפקא מינה בין רבה לרב חסדא הוא לענין⁵ אם מותר לבשל לשבת סמוך לחשיכה כשאין פנאי שיבואו אורחים עוד ביום טוב, וליכא טעמא דהואיל, לרבה אסור ולרב חסדא מותר.

ואם מבשל מיום טוב לחול, אפילו מבעוד יום בזמן ששייך 'הואיל' - לרבה ליכא איסור תורה אלא אסור מדרבנן, ולרב חסדא אסור⁶ מן התורה.

ונחלקו⁷ הראשונים והפוסקים הלכה כמאן, ולמעשה⁸ יש לנו להחמיר כשני הדיעות לחומרא, ורק בשעת הדחק יש להקל, וכפי שנתבאר במשנ"ב (סק"ג) לענין בישול סמוך לחשיכה, ובסימן תק"ג (משנ"ב סק"ב) לענין בישול מיו"ט לחול ע"י סברת הואיל.

1. כי מן התורה אסור לבשל ולעשות שאר מלאכות אוכל נפש כשאין לו בהם צורך ליו"ט כלל, ולזה בא סברת 'הואיל', וכדלקמיה, וע' שו"ת שביבי אש ח"ד סי' א' דסברת 'הואיל' מתרת את איסור התורה מדין 'הותרה' ולא 'דחוייה', ועיי"ש הנפק"מ בזה, ומרחיב הרבה.

2. ובפמ"ג סי' תק"ג מ"ז סק"ב אפילו ברור לו שלא יבואו אורחים, מכל מקום הותר מדין 'הואיל', אך עדיין צ"ע אם נמצא במקום שאין שייך כלל שיבואו אליו אורחים, כגון שנמצא במקום שאין שם עוד יהודים זולת הוא ובני משפחתו הסמוכים על שולחנו, וע' שו"ת שבט סופר או"ח סי' נ"ח.

3. לאפוקי אם מבשל בקדירה שבישל בשביל סעודת יום טוב, ומוסיף בה עוד חתיכות לצורך שבת דליכא איסור כלל, ואפילו בלא עירוב תבשילין, וע' פרטי דינים בזה בסי' תק"ג אות ג'.

4. וכמבואר בסוגין בפסחים שם, דלא רק דא"צ לסברת הואיל אלא דלא ס"ל סברת 'הואיל', ולכן לשיטתו המבשל מיו"ט לחול (או מיו"ט לחבירו), אפילו הוא עדיין מבעו"י גדול, עובר על איסור תורה, ורק אם הוא קודם סעודת יום טוב ומוסיף באותה קדירה, מותר, וכמשנת"ל.

5. וכמבואר במשנ"ב סק"ג.

6. אא"כ מבשל באותה קדירה שמבשל בה ליו"ט, ולפי פרטי הדינים שנתבאר לעיל סי' תק"ג אות ג'.

7. ע' באריכות גדולה בביה"ל הכא (ד"ה ועל ידי).

8. חמד משה סק"א המוזכר בביה"ל הנ"ל.

בית הלכה

יו"ל ע"י יצחק בירך דסקל - דיין ומו"צ

גליון של פ' בהר-בחוקותי תשפ"ו

על שו"ע אורח חיים

פסקי תשובות

מלוקט מספר

מאת הגאון רבי שמחה בן ציון אייזיק רבינוביץ שליט"א

והטעם שלא התירו לבשל אלא על ידי עירוב תבשילין, נחלקו⁹ רבא ורב אשי (במס' ביצה דף ט"ו ב), לרבא הטעם משום כבוד שבת, כדי שיברור מנה יפה ליום טוב ומנה יפה לשבת, וכפרש"י (שם) "שמתוך שמערב זוכר את השבת ואינו מכלה את הכל ליו"ט, ובורר מנה לזה ומנה לזה".

ולרב אשי הטעם משום כבוד יום טוב, כדי שלא יטעו לומר כיון שמבשלים מיו"ט לשבת יבואו להתיר לבשל גם מיום טוב לחול (או מיו"ט לחבירו), ובה שמתחיל לבשל לשבת עוד קודם יום טוב, שוב אינו אלא כגומר והולך ביום טוב לכבוד השבת, ולא יבוא להתחיל בבישול ביום טוב לימות החול.

וגם בפלוגתא זו יש כמה וכמה¹⁰ נפק"מ למעשה, והגדול שבכולם - האם העירוב צריך להיעשות דווקא¹¹ בערב יום טוב, דלטעם רבא צריך להניח דווקא בערב יום טוב, שאם יניח ימים רבים קודם, לא יהא נזכר על צורכי שבת ולא יברור מנה יפה לכבודו, ולטעם רב אשי שפיר דמי להניח כמה ימים קודם (כל שנמצא וקיים גם ביום טוב, שלא נתקלקל או נאבד או נאכל), שעדיין ההיכר עליו שרק מיו"ט לשבת מותר לבשל ולא לצורך ימות החול.

וגם בפלוגתא זו דרבא ורב אשי נחלקו¹² הראשונים והפוסקים כמי נקטינן, ולמעשה נקטינן כדעת שניהם לחומרא, ובשעת הדחק אפשר להקל כהדעה המקלת.

והטעם שנקרא בלשון עירוב תבשילין, כי כשם שעירובי חצירות מערב החצירות של כל השכנים כאילו הן אחד, ועירובי תחומין מערב את שני העיירות כאילו הן אחד, כמו"כ עירובי תבשילין מערב¹³ את ימי היום טוב ושבת כאילו הן אחד, ולדברי הרמ"א¹⁴ מערב את התבשילין שבישל מערב יום טוב לכבוד שבת עם תבשילין שבישל ביום טוב לכבוד שבת להיותן אחד.

ודע, כי שני ימים טובים החלים ביום חמישי וביום שישי לא הותר על ידי עירוב תבשילין לבשל לכבוד שבת אלא ביום טוב שני, משום¹⁵ שמצרפינן לומר שמא יום טוב שני חול הוא, אבל אם בישל ביום טוב ראשון בקדירה מיוחדת¹⁶ לצורך שבת, דינו כאילו בישל מיו"ט לחבירו או מיו"ט לחול או מיו"ט לשבת ללא עירוב, ולעיל סימן תצ"ה אות ג' נתבאר שבדיעבד לא נאסר התבשיל, וכפי שמבואר גם במשנ"ב להלן (סקמ"ב), ועיי"ש בשער הציון (סקס"א), ולהלן אות כ"ה. ואין¹⁷ נוהגין לברך שהחיינו על מצות עירוב תבשילין, אפילו מי שעשהו פעם ראשונה בחייו.

⁹ . וע' בהמאור (פסחים י"ד : בדפי רי"ף) שכותב לתלות מחלוקת זו במחלוקת רבה ורב חסדא בטעם היתר בישול משבת ליו"ט, דרבה דס"ל דאמרינן הואיל ס"ל כרבא שתקנת העירוב הוא לצורך שבת שלא תישכח, ורב חסדא דס"ל שמעיקר הדין מותר לבשל מיו"ט לשבת אפילו בלא הואיל ס"ל כרב אשי שטעם העירוב שלא יבוא לבשל מיו"ט לחול, ועיי"ש ברמב"ן במלחמות, ועוד נכתב בזה הרבה ואכמ"ל.

¹⁰ . וכפי שיבואר באיזהו מקומן בהמשך הסימן.

¹¹ . וכמבואר בשו"ע ובפוסקים להלן סעי' י"ד, ועיי"ש אות כ"ו.

¹² . ע' ט"ז סק"ג, מג"א סק"ג, שו"ע הרב סעי' ב', פני יהושע ביצה ט"ו : שו"ת כת"ס סי' ע"ח, דיש לחשוש לב' הטעמים, ובשעה"צ (סקס"ו) מביא בשם בית מאיר ונהר שלום והצל"ח (ביצה שם), דהעיקר כרב אשי, והא דהחמיר השו"ע סעי' י"ד להניח בערב יום טוב דווקא, כי גם לרב אשי יש הסוברים כן.

¹³ . הרשב"א בעבודת הקודש (בית מועד שער ד' ריש סי' א'), ריטב"א (ביצה ט"ו ב).

¹⁴ . וכן הוא בפסקי רי"ד (ביצה שם), ועיי"ש טעמים ברמב"ם (פ"ו מהל' יום טוב ה"ב) והראב"ד שם.

¹⁵ . ע' בב"י הכא בשם תשובת הרא"ש.

¹⁶ . לאפוקי אם מוסיף על הקדירה שמבשל בה לצורך היום שרשאי בכך, וכמבואר לעיל סי' תק"ג אות ג'.

¹⁷ . ע' פסק"ת סי' כ"ג אות ב' וסי' רס"ג אות ט"ז, ואף על פי שהוא מצוה התלויה בזמן, מ"מ אינה אלא הכשר לבישול ביום טוב לכבוד שבת, ומסונפת היא ליו"ט ויצא י"ח בשהחיינו שאומר על היו"ט (ואפילו בשש"פ יוצא בשהחיינו של תחילת החג), וכעין שאין מברכין שהחיינו על בדיקת חמץ (מצות תשבתו), כי יוצא י"ח בשהחיינו של החג (ע' לעיל סי' תל"ב אות ד').